

SLOUPEK PÁTKU

Cyril Höschl

(psychiatr)

Příště:

Nora Grundová

(novinářka)

Tomáš Belko

(textář)

Karel Oliva

(jazykovědec)

Olga Sommerová

(režisérka)

CO JE NÁM PŘIROZENÉ

Mnozí z nás si dnes kladou otázku dilematu mezi lidskostí a altruismem, jež jsou kýženými rysy naší kultury, a přirozeným strachem ze všeho cizorodého a neznámého. Je načase tento diskurs oprostit od přehnaných emocí a vzájemného osočování z rasismu, xenofobie, sluníčkářství a z naivity „dobroserů“ a vrátit se k pochopení přirozených zdrojů toho, co nás nyní tak trápí.

Rozvoj strachu a úzkosti je u živočichů včetně člověka zajištěn mechanismy, jež jsou nám dány a jimž vdčíme za to, že jsme dosud nevyhynuli. Podobně jako bolest, i strach a úzkost je ve většině případů život a zdraví zachraňující. Jestliže nepříjemnému zážitku zvířete, například elektrické rány do paciček, předchází pravidelně nějaký podnět, třeba zvuk zvonku, dojde, podobně jako u pavlovovských psů, k podmíněnému spojení obou podnětů a k posílení úlekové reakce. Říká se tomu posílení úlekové reakce podmíněným podnětem, což je model strachu.

Jestliže „prediktor“ nepříjemné události chybí nebo ho nejsme schopni v okolním světě najít, rozvine se averze na celé prostředí. Tomu se říká potenciace úlekové reakce kontextem, což je model úzkosti. Proto se bojíme víc v tmavých místnostech než ve světlých a v zubní ordinaci víc než v cukrárně.

Máme tedy „hardwarově“ připravené mechanismy obrany před neštěstím, jež zahrnují jak identifikaci toho, co nás skutečně ohrožuje, tak nespecifický strach (úzkost) pro jistotu ze všeho, co s tím souvisí, jestliže té identifikace nejsme schopni. Ukradne-li nám někdo s tmavou pletí peněženku v metru, neměli bychom paušalizovat, měli bychom si uvědomovat, že barva pleti

s kriminálním chováním přímo nesouvisí, a měli bychom respektovat presumpci nevinny. Jelikož jsme však vybaveni mechanismy, jež našim předkům zachraňovaly životy, zdraví a majetek, snažíme se eliminovat nebezpečí tím, že si napříště dáváme pozor na každého, kdo se podobá tomu, kdo nás poškodil. Kdybychom „zlodějovitosť“ byli schopni rozpoznat na základě určitějších znaků, než je barva kůže, velikost boltců či vzdálenost očí, nemuseli bychom být vůči nositelům těch kterých znaků zbytečně nespravedliví.

Je příznačné, že schopnost rozlišovat bývá úměrná inteligenci a vzdělání, což jsou parametry, v nichž se mezi sebou původně „sluníčkáři“ a „xenofobové“ liší. Tento rozdíl se ale stírá ruku v ruce s tím, jak se hled po „pořádku“ a „různých řešeních“ rozšiřuje na všechny vrstvy společnosti.

Většina lidí ví, že muslimové jsou zhusta řádní a slušní lidé, ale není schopna mezi nimi předem určit potenciální teroristy. Mechanismem uvedeným výše se tedy posílí úleková reakce kontextem, padni komu padni – jako u sapéra Vodičky ze *Švejka*: „Vinen – nevinen, berte to po řadě.“

Aby mi bylo dobře rozuměno: rozhodně kolektivní vinu neospravedlňuji. Chci pouze ukázat, že je obranným mechanismem, jež nastupuje tam, kde schopnost rozlišovat selhává, ať už z objektivních (není se čeho chytit), nebo subjektivních (nedostatečná rozlišovací schopnost) důvodů. Bolest, strach, úzkost a obavy z neznámého jsou univerzálními, život zachraňujícími mechanismy. Než pro ně začneme někoho odsuzovat, měli bychom jeho motivy rozpoznat a pochopit.

OBSAH

Foto na titulu: archiv Petr Kozlík

3 Halíkův dotazník
DAREK HRIVNÁK4 Sloupek Pátku
CO JE NÁM PŘIROZENÉ
Cyril Höschl5 Porota
Naše věc
STAN
Vladan Šír6 Rozhovor
JAN P. MUCHOW: STÁLE V EXTÁZI
Marie Frajtová12 Téma
ŘEKNI MI, JAK BUDE
Marie Vejvodová18 Fokuz
ČTVRTSTOLETÍ BEZ NICH
Vladan Šír – Dana Kyndrová22 Rozhovor
JEAN HRUBY: TUŽME SE PO AMERICKU
Tereza Radváková

42 Křížovka

PÁTEK,
TÝDENNÍ PŘÍLOHA LN

šéfredaktor: István Léko,

ředitel redakce: Veselin Vačkov,

vedoucí magazínu: Vladan Šír,

art director: Petr Puch, grafik: Zdeněk Hnát

redakce magazínu: Marie Frajtová,

Alena Plavcová, Lucie Zídková

jazyková redakce: Iva Pospíšilová

Kontakt na redaktory:

jmeno.prijmeni@lidovky.cz

Adresa: AMC, Karla Engliše 519/11, 150 00,

Praha 5. Tel.: 225 067 111

www.lidovenoviny.czwww.lidovky.cz

Předplatné: 225 555 533.

Tiskne: MAFRAPRINT

Magazín je prodejný jen
s deníkem Lidové noviny.